

ОДБРАНА

Година X • Број 212 • 15. јул 2014. • Цена 100 динара • 1,20 евра

СПЕЦИЈАЛЦИ НА БОРСКОМ ЈЕЗЕРУ

ПОКЛОН ПОСТЕР
ПУТ СРПСКЕ ВОЈСКЕ
У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

АРСЕНАЛ
91

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, потпуковник

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић, Славица Лужник

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Мирјана Крстовић, потпоручница

Биљана Миљин

Александар Петровић, капетан

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастијан Балаш,
др Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,
др Милан Мијаљковски, др Зоран Миладиновић,
др Милан Милкић, Крстан Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Александар
Радић, Влада Ристић, Будимир М. Попадић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Марија Марић,
Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Горан Станковић, Душка Стефановић,
Јово Мамула, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Прелом 3240-019; 23-583
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995
ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РС
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 212

*Припадници Специјалне
бригаде Војске Србије
на обуци у летњим
условима*

Снимио Јово МАМУЛА

САДРЖАЈ

■ ДОГАЂАЈИ

- 6** Завршетак школовања полазника 3. класе
ВСБО и официра 57. класе ГШУ

НОВА ГЕНЕРАЦИЈА ЛИДЕРА

■ ИНТЕРВЈУ

- 10** Бригадни генерал Маринко Павловић,
командант Друге бригаде

КО ДАЉЕ ВИДИ – ДАЉЕ СТИЖЕ

■ ТЕМА

- 16** Самоубиства у Војсци Србије
ПУЦАЊ КОЈИ ЈАЧЕ ОДЈЕКУЈЕ

■ ОДБРАНА

- 22** Операција очувања мира на бази „Југ“
„ПЛАТИНАСТИ ВУК“

Пружање помоћи у
борбеним дејствима,
пешачке и извиђачке
патроле, поступци на
контролном пункту и
приликом пратње кон-
воја, претрага терена,
дејства против експло-
зивних направа и упо-
треба снага за брзо
реаговање садржаји су
заједничке обуке орга-
низоване за припадни-
ке седам земаља

- 24** „Раваница 2014“
НАПАД ПОДРЖАН ВАТРОМ

- 26** Специјална бригада на летњој обуци
ПО НАЈТЕЖИМ УСПОНИМА

СПЕЦИЈАЛНИ
ПРИЛОГ

АРСЕНАЛ

Прилози о савременом наоружању
и опреми код нас и у свету

28 Обука и ватрена гађања припадника Мешовите артиљеријске бригаде „ПОКРЕТ 2014“

34 Равноправност полова у систему одбране ПУЦАЊЕ СТАКЛЕНЕ ТАВАНИЦЕ

Последњих неколико година све више жена одлучује се да обуче униформу и да, раме уз раме са колегама, стане у војнички строј. Те даме су храбре, смеле, одважне, али и решене да своју прву битку војују против устаљених стереотипа да је женама место само уз децу и шпорет. Свесне да су очи многих девојчица и девојака упрте у њих, јер рушењем стереотипа утабавају пут будућим генерацијама стварајући родно равноправно окружење, оне сваког дана доказују да заслужују место у систему одбране.

КУЛТУРА

38 Војислав Бубиша Симић, диригент, композитор и аранжер ДОАЈЕН ЦЕЗА И ШАРМА

Није планирао да буде музичар. Његов отац Драган био је познати адвокат, па је требало наставити породичну традицију. Истиче да га у позним годинама најбоље служе ноге и памћење. Допао му се коментар да би му краљица доделила титулу сера да је Британац. С поносом прича о породичном животу. Живео је у осам држава, а никада није напустио родни Београд.

СПОРТ

43 Познати фриклајмбер Мустанг Вантел у Београду ДРЖАЊЕ ЗА ВАЗДУХ

КРИТИКА МЕТАФОРЕ

Потпуковница Мирјана Миленковић прва је жена у Војсци Србије која је недавно завршила генералштабно усавршавање. Почетком овог века број жена у нашој војсци био је мањи од једног процента. Статистика бележи да их је међу официрима било 0,20 одсто, тек 0,08 више међу подофицирима, док је број професионалних војникања био испод три одсто. Данас је проценат жена које заврше обуку већи него мушкараца. И док је 2008. године 18 жена имало официрски чин, у прошлој години евидентирано их је шест пута више.

Реформа сектора безбедности у Србији омогућила је да се већи број жена укључи у ту традиционално мушку област, да професионалну каријеру гради у систему одбране. Њихову стварну позицију, међутим, због притајених отпора и честих неслагања када је реч о родној перспективи, немогуће је сагледати без суштинског редефинисања уверења о месту и улози жена у нашој војсци.

Побољшање положаја жена у свим сегментима друштва подразумева, најпре, избегавање родних стереотипа. Зашто? Представе о женама, тврде теоретичари, зависе од њиховог репрезентовања. Поруке генеришу одговарајући облик понашања и свакако су последица доминантне културе и прихваћених вредности заједнице. Уколико се приказују на стереотипан начин, чешће ће се тако и доживљавати. Тада се уместо промоције једнаких могућности мушкараца и жена нуде некритички прикази различитости.

А да би дошао до свести о себи и својем идентитету, човек се не може поредити с другим људима тражећи оно што му је с њима заједничко, него оно што га од осталих разликује. „Разлике између људи“, писали су филозофи, „не леже у њиховој структури већ у њиховој култури – таква обележја су случајна, утапају се у вишем појму човека.“

Пред страхом од непознатог и другачијег, човек обично бива нетолерантан. Његове акције су непримењена одбрана од нечега што не разуме. Како онда избећи стереотипе о женама? Избегавањем патријархалне искључивости, која је подлога сви осталих, „рушењем“ света застарелих, доминантних, фиксираних и хомогених родних идентитета и односа – напуштањем својеврсних бинарних кодова и животних матрица на које смо научени.

Јер, бити једнак значи увек бити – различит! Тек када је другачији једнак може се говорити о уважавању различитости. Суштина равноправности почива на поштовању једнаких могућности. Чим се, додуше, позивамо на једнакост, потврђујемо постојање неједнакости, као што је и инсистирање на различитости последица њеног неуважавања. Стога, „наш циљ није да се слијемо једни са другима“, забележио је Хесе, „већ да сазнамо једни друге и да једни у другима научимо да видимо и поштујемо оно што они јесу – наша супротност и допуна“. Упркос свему... ■

Владимир ПОЧУЧ

Завршетак школовања полазника 3. класе ВСБО и официра 57. класе ГШУ

Нова генерација лидера

Председник Републике Србије Томислав Николић, на свечаности у Дому Народне скупштине, уручио је официрске сабље тројици прворанжираних официра 57. класе генералштабног усавршавања Школе националне одбране, као и значке с подлогом полазницима 3. класе Високих студија безбедности и одбране, док је министар одбране Братислав Гашић новим генералштабним официрима уручио сабље

Генералштабно усавршавање завршило је 38 официра, од којих 31 из Србије, један из Босне и Херцеговине и шест из Анголе. Високе студије безбедности и одбране у трећој генерацији успешно је окончало 12 полазника, међу којима четворица официра Војске Србије, четворо представника министарстава и агенција Владе, један представник Народне скупштине Србије и тројица официра из Босне и Херцеговине, Хрватске и Македоније.

Најуспешнији полазници 57. класе генералштабног усавршавања су потпуковник Саша Момчиловић, с просеком 9,60, потпуковник Радован Гајић, с оценом 9,40, те потпуковник Бране Крњајић, који је током усавршавања остварио просек 9,40.

Честитајући полазницима завршетак усавршавања, председник Николић је истакао да је стасала још једна генерација будућих високих руководилаца – лидера у систему одбране на стратегијском и оперативном нивоу одлучивања.

СТРАТЕГИЈСКО РАЗМИШЉАЊЕ

Генералштабно усавршавање је интервидовског карактера и трећи је ниво каријерног усавршавања официра. Циљ усавршавања јесте развој лидерских способности официра за стратегијско размишљање и ефикасно командовање и руковођење у широком спектру националних и међународних безбедносних изазова. Организује се и реализује као редовно усавршавање, а траје једну академску годину. Међу полазницима 57. генерације ГШУ била је и потпуковница Мирјана Миленковић, прва жена у Војсци Србије која је успешно завршила тај ниво школовања.

– Учинили сте да Србија и њени грађани, посебно присутни чланови ваших породица, пријатељи и професори, буду испуњени осећањем поноса. То осећање делимо и са пријатељима из Анголе, БиХ, Македоније и Хрватске, чији су представници, у протеклој академској години, стекли нова знања у Школи националне одбране Војне академије.

Од данас сте лидери у својим колективима, у прилици да на радним местима примените стечено знање – рекао је председник, подсећајући на нашу богату традицију војног школства.

Према његовим речима, интензиван техничко-технолошки и индустријски развој, динамичне промене у региону и свету, стари и нови изазови, ризици и претње по мир и безбедност, опредељеност да пратимо савремене трендове у области високог војног образовања, били су и остали разлог константног осавремењавања и унапређења организације, програма, наставне и материјалне базе и наставног кадра.

– Данас је Школа националне одбране савремена и модерно организована образовна институција, која обухвата реализацију обуке на основним академским студијама, на којима се школују будући официри, али и све нивое каријерног усавршавања. Њени припадници посвећени су идеји и концепту целоживотног образовања и усавршавања, јер је то једини начин да успешно прате трендове теорије и праксе, као и пронађу одговарајуће одговоре на актуелне и будуће изазове, ризике и претње – нагласио је председник Николић.

Такође је рекао да основни задатак треба да буде подршка даљем развоју Универзитета одбране, Војне академије и Школе националне одбране, јер је то један од начина да покажемо да смо достојни предака који су нам у наследство оставили значајне институције у систему војног образовања, и да њихов даљи развој и унапређење јесте, и биће, гарант заштите националних интереса Републике Србије и успешног извршавања мисија и задатака наше војске.

Председник Републике подсетио је на све активности припадника Војске Србије ангажованих у мултинационалним операцијама и указао на значај њиховог ангажовања током ванредних ситуација у нашој земљи, када су савесним и одговорним радом свакодневно потврђивали посвећеност изградњи и очувању мира у државама широм света, као и одбрани отаџбине.

– Поносан сам што је Војска Србије институција која ужива највеће поверење међу нашим грађанима. Нека знање буде ваше највредније оружје, а мудрост која из њега проистиче нека повећава његово дејство у одбрани сваке врсте. Изграђујте дисциплину и добре међуљудске односе у својим радним срединама, јер без дисци-

АНАЛИЗА БЕЗБЕДНОСНОГ ОКРУЖЕЊА

Основни циљ усавршавања на Високим студијама безбедности и одбране јесте образовање и припрема полазника за преузимање најодговорнијих дужности у систему националне безбедности. Тежиште је на оспособљавању за мултидисциплинарно анализирање савременог безбедносног окружења, процењивање дугорочних политичко-безбедносних трендова, развој елемената политике националне безбедности и сарадња са системима националне безбедности на регионалном и глобалном нивоу.

плине, посвећености раду и узајамном поштовању нећете успети у транзицији знања и вештина – поручио је Томислав Николић.

У име полазника ВСБО и ГШУ, потпуковник Саша Момчиловић је истакао да су током школовања уложили напоре да остваре постављене циљеве. Посебну захвалност на подршци упутио је породицама и професорима.

– Надахнути богатом традицијом српских официра и стеченим знањем и вештинама с усавршавања, уверавамо вас да ћемо, савесним и стручним радом у наредном периоду, на најодговорнијим дужностима у систему безбедности и одбране Републике Србије, извршавати своје задатке – истакао је најбољи у рангу потпуковник Момчиловић.

Свечаности у Дому Народне скупштине присуствовали су и председница Скупштине Маја Гојковић, начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић, патријарх Ириније, министри у Влади, страни војни изасланици, као и породице и пријатељи полазника. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимио Душан АТЛАГИЋ

Бригадни генерал
Маринко Павловић,
командант
Друге бригаде

Ко даље ВИДИ — даље СТИЖЕ

Када из претпостављене команде добијете наређење у моменту када сте тај посао већ завршили или вам је остало десетак одсто до краја, и када то, малтене, постане правило, онда знате да сте на правом путу и да „држите конце у рукама”. Способност предвиђања чини разлику између доброг и лошег командовања. Предвиђање је, такорећи, пола командовања. Важно је увек бити на корак испред задатка.

10

Офицер не пристаје на компромисе, сем ако држава није та која их захтева. У животу бригадног генерала Маринка Павловића служба је била и остала угаони камен коме се све остало при-

лагођавало и на коме је, уосталом, изграђен његов војнички идентитет. Резултати рада генерала Павловића на дужности команданта Друге бригаде Копнене војске, али и на дужностима које су му претходно повераване, говоре више од речи које је био спре-

ман да подели са читаоцима магазина „Одбрана”.

Брижљиво уређена касарна, војнички клуб каквим би се похвалиле бригаде најмоћнијих светских армија, војнички дух својствен традицији српске војске, љубазност припадника је-

динице, али и чврста дисциплина, оставе утисак на свакога ко крочи у касарну „Рибница“.

Разговор с првим човеком Бригаде, чија зона одговорности обухвата око петине територије Србије, обавили смо неколико дана уочи Петровдана, дана и славе његове јединице.

Q Када сте, пре годину и по, преузели дужност команданта Друге бригаде, с чиме сте се прво „ухватили у кошца“?

– Сваки командант, сваки руководилац коме држава повери одређену функцију, треба и мора иза себе да остави боље стање него што га је затекао. Када сам преузео дужност, нисам пред себе и људе којима командујем ставио „непремостиве“ задатке, нити нереалне амбиције. Желео сам и желим да искорачимо напред. Није чак пресудно важно ни колики је тај корак. Важно је да он буде стабилан и сигуран, да после њега не посрнемо назад. Зато сам, вођен идејом да војска пре свега и изнад свега мора служити својој основној намени, а то је одбрана земље, сагледао ниво обучености и одлучио да га унапредим.

Q Да ли је ипак пристицање захтевао најгоре, оштрије резове?

– И једно и друго. Повукао сам одређене потезе које се односе на кадроване и, истовремено, ставио акценат на обуку, пре свега индивидуалну. Од индивидуалне обуке све зависи. На спремности и знању војника и старешина стоји оперативна способност одељења, посаде, вода, до бригаде. Оперативна и спремна јединица с необученим људством није реалност. Зато смо морали да се „размрдамо“, да радимо више, да као што омладина каже – „дамо гас“. Било је зноја, напора, али је вредело.

Q Дакле, задовољни сте ширењу нити сјајем?

– Нисам у потпуности задовољан. Што не значи да је стање у Бригади лоше, него да можемо бити и бољи. Када смо, шест месеци пошто сам ступио на дужност, организовали и реализовали вежбу „Ресави 2013“, која је веома повољно оцењена, тада је, на „Пасуљанским ливадама“, људство Бригаде вратило самопоуздање. Људи су постали свесни да могу да ураде „велику ствар“, да се представе самом врху система одбране, јавности и оставе добар утисак, да „осветлају образ“ Војске.

Q Друга бригада брине и о административној линији према Косову и Метохији?

– И тај задатак реализујемо дисциплиновано и одговорно. Под нашом контролом су све базе и административна линија дуга више од 400 километара. И наше и контроле претпостављених команди потврђују да наши припадници тамо врло добро раде.

Q Припадници Бригаде су и ове године у Ужицу урадили велики посао...

– Може се и тако рећи. Успели смо да грађанима Ужица помогнемо да преброде недостатак пијаће воде тако што смо учествовали у изградњи алтернативног водовода. Ангаžовали смо се од 27. децембра прошле, до 7. фебруара ове године, и у сарадњи с јавним предузећем „Јединство“ поставили цевовод, који је довео воду од Сушичког врела до Стапара, где је спојен с градском водоводном мрежом. Основни посао урадили су припадници 210. инжењеријског батаљона и за то су поједини међу њима добили признања и одликовања. Колико су урадили најбоље сведоче подаци: пробијена је траса алтернативног во-

довода у дужини од километар и по, ширине десет метара, рашчишћено је 17 квадратних километара терена, корито Ђетиње уређено је у дужини од 150 метара, а ток реке преусмерен у десну страну, израђене су и две бране. Том приликом прешли смо око 20.500 километара. Уз то, пет аутоцистерни из нашег састава снабдело је град с 3.750.000 литара пијаће воде. И, што је најважније, све смо урадили без и једног ванредног догађаја.

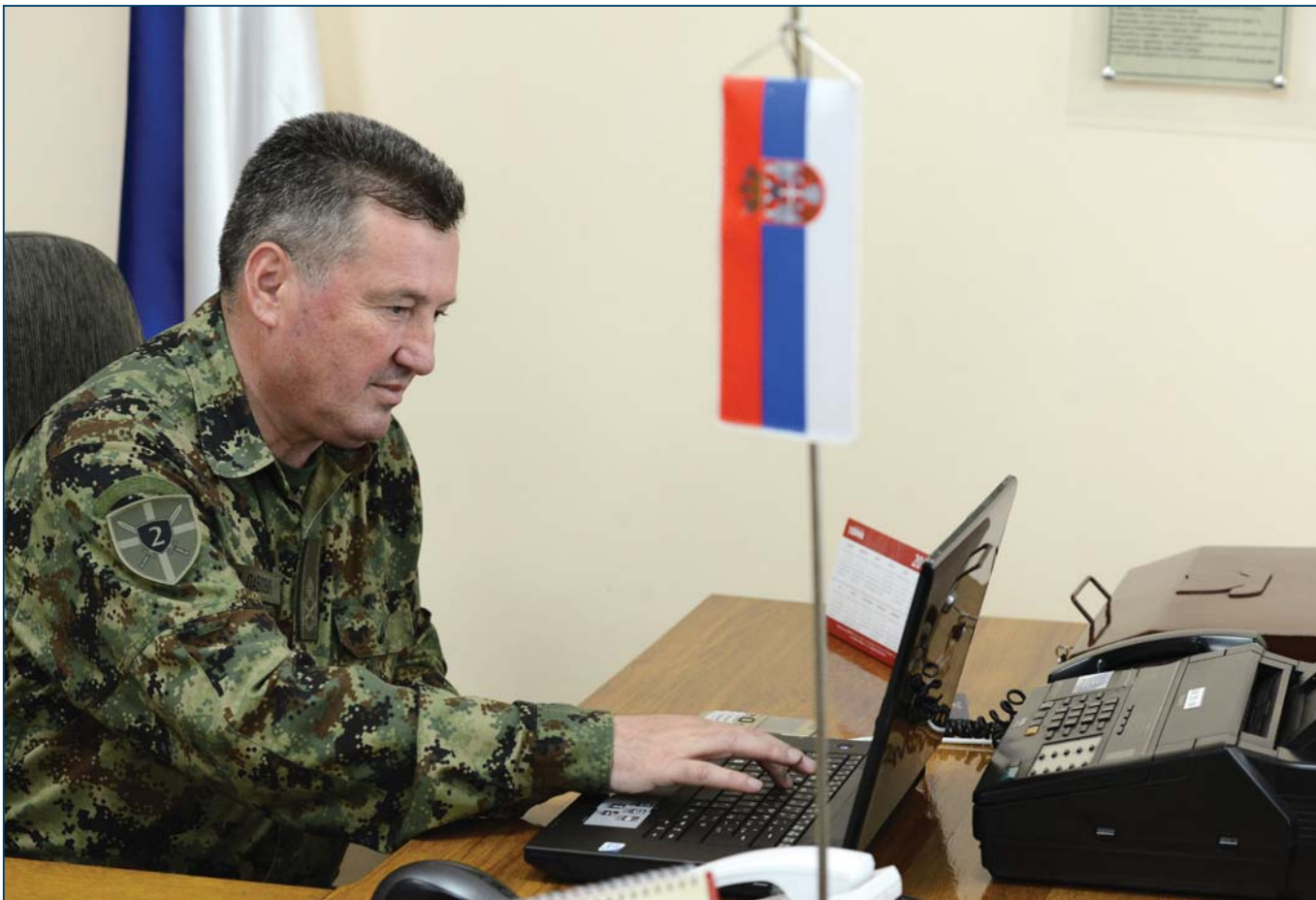
Q Нисте били шомићени ни током мајских поплава?

– У тој несрећи нико није био шомићен. Схватили смо озбиљно задатке који проистичу из треће мисије Војске и спремно их прихватили. Учествовали смо, најпре, у евакуацији, спасавању и збрињавању угроженог становништва од Крајева до Обреновца, а потом и у помоћи мештанима у отклањању последица поплава. Евакуисали смо људе у околини Чачка и Бајине Баште, као и из крајевачких приградских насеља Грдица и Адрани. Бујице су у околини однеле и 12 мостова, оштетиле саобраћајнице, па су наши инжењерци поставили неколико тешких механизованих мостова и омогућили путну комуникацију за око 1.000 мештана.

Q Да ли сте извукли неке поуке из те несреће?

– Треба се припремати – то је поука. Треба бити свестан да природа може бити сурова и да се једино припремљени можемо борити са стихијама. Обучено људство и одговарајућа средства су приоритети када је реч о трећој мисији.

Q Недавно је из касарне „Стефан Немања“ у Рашки, ушћу Либана, у мировну мисију отишло 130 припадника Друге бригаде. Да ли сте у контакту са њима?

– У сталном смо контакту са нашом пешадијском четом и свакодневно добијамо извештаје о њиховом ангажовању. За сада они задатке у мисији обављају беспрекорно. Надамо се да ће тако и остати. Контингенти који су пре њих били у Либану поставили су им тежак задатак. Ми смо поставили стандарде и морамо их одржати. Они имају право да буду најмање једнако добри као њихове колеге из Треће бригаде, који су у мисији били пре њих, или за нијансу бољи. То сам им наредио пред одлазак.

◻ Једном од припадника пешадијске чете, током свечаног постројавања пред одлазак у мисију, родио се син, али је он ипак одбио понуду начелника Генералштаба да остане.

– Тај пример најбоље говори о мотивацији људи пред упућивање у

мисију. Они знају да од тога имају велике користи.

◻ Које су њо користи?

– Прилика да се докажу, потврде, науче много тога што им може помоћи у каријери и, наравно, да нешто зараде.

◻ Жеља за доказивањем је велика када је реч о мировним мисијама. Какво је, генерално, стање када је реч о вођењу кадра у бригади?

– Сваки припадник Бригаде, од војника до заменика команданта, зна како се у јединици „гледа“ на његов рад, шта се од њега очекује и шта се с њим планира. Имамо доста младих старешина. Готово сви командири водова су потпоручници и по неки поручник. Сви знају ко се како „котира“ и ко би, на основу тога, могао бити

упућен на усавршавање или постављен на вишу дужност. Уколико желе да буду у врху, предочено им је шта и како треба да раде да то и остваре.

◻ Очекује се да до 2014. године оживи и гарнизон Пожега. Докле се ситило с њим послом?

– Министар одбране и начелник Генералштаба дефинисали су да се до краја 2014. године 22. пешадијски батаљон размести у Пожегу. У јуну је стигла нова књига формације, батаљон се попуњава војницима и старешинама којима, пре свега, из личних разлога одговара да службују у том граду. Динамика уређења инфраструктурних објеката, неопходних за смештај људства и војне технике, за сада се одвија по плану. Оно што је у домену капиталног одржавања објеката одрадиће Војнограђевински центар „Београд“.

○ То је, рекло би се, значајан корак за Војску, али и њај реги- он наше земље...

– Оживљавањем гарнизона Пожега побољшавамо развој Војске у западној Србији, олакшавамо попуњу јединица у миру и рату, стварамо услове да, поред редовних задатака, будемо у могућности да брже и боље пружимо помоћ цивилном становништву у оквиру треће мисије, ако то буде неопходно. Најзад, оживљавање гарнизона Пожега наишло је на позитиван одјек код локалног становништва и самоуправе.

○ Већ на први поглед у касарни „Рибница” види се брига о објектима, полигонима, кабинетима. Да ли се и колико улаже у инфраструктуру?

– Новца никад није довољно и ваљало би да га буде више, али ми смо и поред тога доста урадили. Трудим се да „паметно” искористимо средства која су нам дата на располагање, а где ког је то било могуће, самоиницијативно смо опремали, поправљали, уређивали... Негде је било довољно само да се „засуку рукави”, а резултати су били велики и без трошења новца. Много је урађено, почев од Војничког клуба и спомен-собе, богослужбених простора – три за православне и један за муслиманске вернике у касарни „Рифат Бурџевић Тршо”, у Новом Пазару, затим кабинета за телекомуникације и инжињерију, вежбовног командног места Бригаде овде у „Рибници”, тактичке стазе у „Рибници”, касарнама у Рашки и Новом Пазару, реконструкције бине... Нешто смо трошили, а негде смо трошећи и штедели.

○ Како њо мислише?

– Постављањем новог термонеергетског ценовода у војничком клубу у „Рибници”, рачун за грејање тог објекта вишеструко је смањен. То је више него очигледна штедња.

○ Шта би, господине генерале, по Вашем мишљењу била особина доброг командовања? Могу ли се у њома назрећи трагови успеха јединице којом командујете?

– Није моје да оцењујем сопствени рад. Препустићу то начелнику Генералштаба и команданту Копнене војске. Генерал Диковић и генерал Живковић су, када је то било важно, „стали” иза мене и јединице којом командујем. Подржали су нас и помогли. То је важно истаћи. Као суштински квалитет доброг командовања видим способност предвиђања. Када из претпостављене команде добијете наређење у моменту када сте тај посао већ завр-

шили или вам је остало десетак одсто до краја, и када то, малтене, постане правило, онда знате да сте на правом путу и да „држите конце у рукама”. Способност предвиђања чини разлику између доброг и лошег командовања у миру и у рату. Предвиђање је, такорећи, пола командовања. Важно је увек бити на корак испред задатка. Ко добро предвиди, може квалитетно и да испланира. Ко добро планира, има шансу да ефикасно реализује план. Ако је у нечем посебном разлог успеха јединице којом командујем, онда је то пожртвовање људи који у њој раде и способност Команде да предвиди и планира. Ко даље види – даље стиже. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

Обележен Дан Друге бригаде

Друга бригада обележила је Дан јединице. Свечаности су присуствовали командант Копнене војске генерал-потпуковник Александар Живковић, епископ шумадијски и администратор Епархије жичке Јован, команданти бригада Копнене војске, представници Министарства одбране и Генералштаба, руководиоци локалних самоуправа, представници предузећа из околине и грађани.

Командант Бригаде бригадни генерал Маринко Павловић подсетио је да његова јединица осми пут од свог формирања прославља 12. јул, као сећање на тај дан 1805. године, када је српски народ, с око 6.000 устаника, под вођством Карађорђа Петровића и највиђенијим вођама и војводама тога времена, извојевао победу над Турцима и ослободио Карановац, данашње Краљево.

Према његовим речима, Бригада је, између два празника, успешно реализовала постављене задатке из све три мисије Војске Србије.

Током свечаности, видео-линком из Либана јавили су се припадници пешадијске чете која је ангажована у мисији UNIFIL, те припадници Бригаде који тренутно обављају дужност у Копненој зони безбедности.

Командант Копнене војске генерал-потпуковник Александар Живковић доделио је Другој бригади похвалу за организацију прославе Дана Војске Србије „Ђетиња 2014”. Такође је уручио награде и похвале најуспешнијим припадницима јединице.

Током свечаности организован је и „Отворени дан”, тактичко-технички збор, приказ обучености припадника Бригаде. У Дому војске у Краљеву одржан је концерт Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички”. ■

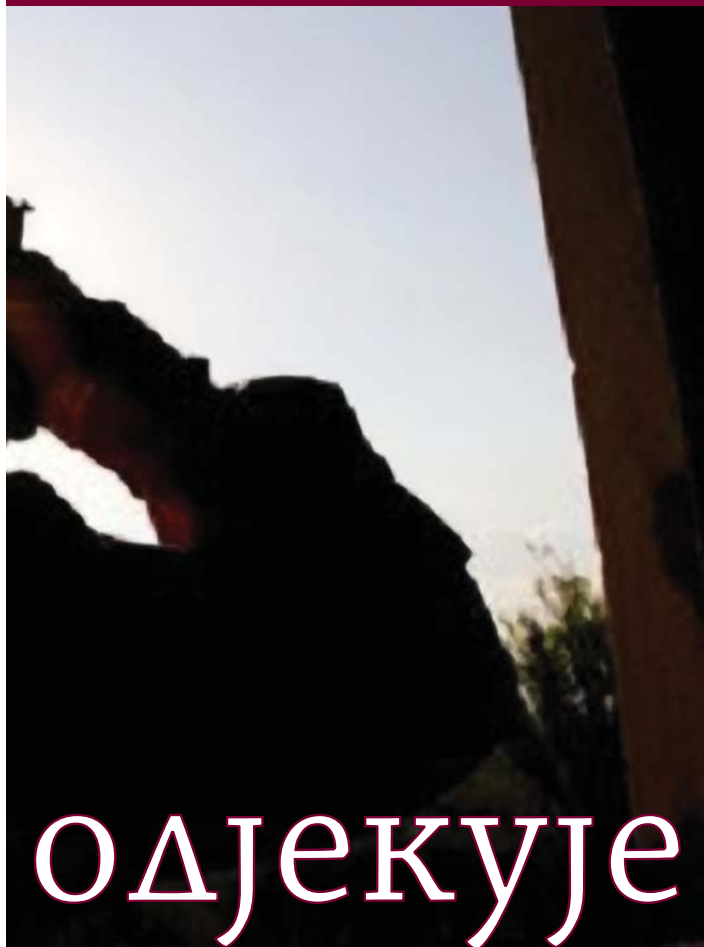
Пуцањ који јаче

Премда систем одбране има вишеструко мању стопу суицида него цивилна популација, сваки такав случај у јавности изазива несразмерно више пажње. Чињеница да макар и један припадник оружаних снага доспе у наизглед безизлазну ситуацију и одлучи да себи одузме живот представља проблем читаве институције и с том се појавом, кажу стручњаци, ваља борити упорно, пре свега квалитетном превенцијом.

16 ■

Од почетка године четворица припадника система одбране извршили су самоубиства. Међу њима су били један официр, двојица професионалних војника и један цивил. После два „везана“ случаја самоубиства професионалних војника, 2. маја у Краљеву и Бегечу, реаговао је министар одбране Братислав Гашић на ванредном Колегијуму на коме се расправљало о тој теми. Како се наводи у саопштењу Министарства одбране, предложене су мере „за повећање превенције и прецизирање процедура у раду психолошке службе, њено функционално и кадровско јачање, интензивирање рада превентивно-медицинских тимова и упућивање на ванредне прегледе оних лица код којих се утврди потреба за таквим видом помоћи“.

Одавно се није догодило да за непуну два месеца толико људи запослених у Војсци „подигне руку на себе“. Да ли је то разлог за узбуну или само за преиспитивање могућих узрока и појачаног превентивног деловања? Стручњаци о томе имају избалансирано мишљење, али сви одбијају да говоре о конкретним случајевима, правдајући своју одлуку жељом да се сачува приватност и избегне стигматизовање породица које су на тај начин стале без најближих.

одјекује

Много разлога, један окидач

Иако самоубиства припадника војске у јавности привлаче више пажње, треба имати у виду да је систем одбране, у односу на „цивилство“, средина с далеко нижом стопом самоубиства. Наиме, стопа самоубиства у цивилној популацији у Србији у првој деценији XXI века износи око 20 на 100.000 становника. У нашој војсци је она, последњих 20 година XX века, износила око 16, након чега показује тренд пада, да би последњих неколико година стопа суицида била два до четири пута мања него у цивилној популацији.

Професорка др Гордана Дедић с Војномедицинске академије, иза које стоје године проучавања феномена самоубиства, бројни научни и стручни радови из те области, каже да је стопа суицида у војној средини у већини армија света нижа у поређењу с општом популацијом. Стопа суицида припадника наше војске у просеку је приближно једнака стопи самоубиства припадника осталих армија.

– Између 1998. и 2010. године стручни тимови ВМА анализирали су све случајеве самоубиства у Војсци и о

Најчешћи метод извршења суицида у војној средини је ватреним оружјем. Око две трећине војника на редовном одслужењу војног рока извршили су самоубиство за време обављања стражарске дужности. Трећина старешина и 15 одсто војника оставили су опроштајно писмо у којима говоре о разлозима због којих су се одлучили на такав чин.

томе постоје статистички подаци. Од 2003. године, када је забележено 14 случајева, број самоубиства био је у константном паду, а 2007. и 2010. године у војној средини није ни било самоубиства – каже др Дедић.

Одељење за ментално здравље и војну психологију ВМА, како наводи проф. Дедић, од јесени 1998. године прати појаве суицида у Војсци методом психолошко-психијатријске аутопсије суицида. Експертски тим, који чине психијатар и психолог, два до три дана после самоубиства одлазе на место извршења суицида, обилази јединицу из чијег је састава жртва, као и његову породицу.

– Психијатар и психолог анализирају суицид на основу података из „Упитника суицида“, података из здравственог картона, налаза трупног психолога, мишљења старешина, као и осталих података из војне документације. На основу добијених информација дају динамички модел извршеног суицида, како би се утврдили његови мотиви. Крајњи циљ јесте да се дају предлози превентивних мера, што је све 2003. године укључено у „Програм превенције суицида“. На крају, извештај се шаље у надлежне војне установе – наводи наша саговорница.

Према речима проф. Гордана Дедић, подаци и анализе говоре да војна средина, сама по себи није била непосредни узрок ни једног случаја суицида.

– Разлози, односно мотиви за извршење самоубиства су бројни и ретко када за тако нешто постоји само један узрок. Углавном је реч о многобројним факторима и околностима које су до тога довеле. Од када се бавим овом проблематиком десио се само један случај самоубиства официра који је због психотичног поремећаја био на психијатријском лечењу на ВМА и који је, после отпуста с лечења, извршио самоубиство. У свим случајевима извршеног суицида може се рећи да Војска директно није била одговорна за разлог самоубиства, нити се може рећи да се неко „убио због војске“ – каже др Дедић.

Између 1998. и 2010. године стручни тимови ВМА анализирали су све случајеве самоубиства у Војсци и о томе постоје статистички подаци. Од 2003. године, када је забележено 14 случајева, број самоубиства био је у константном паду, а 2007. и 2010. године није било самоубиства у војној средини.

(Не)важни разлози, кобне последице

Анализе потврђују да код старешина као разлози (мотиви) самоубиства предњаче такозвани „сепарациони проблеми“ који подразумевају удаљавање, раскид или развод с вољеном особом или супружником, затим одређени породични конфликти, који су често имали везе с новчаним дуговањима, проблемима с коцком, клађењем и алкохолом или болест у породици.

Статистике које нам је др Дедић дала на увид говоре да међу самоубицама има изненађујуће велики проценат припадника Војске који су награђивани војници.

– Било је случајева самоубиства војника који су у својој јединици важили за најбоље стрелце, најспособније војнике, популарне у колективу, па је њихов чин за јединицу био шок и изненађење. Реч је о војницима који су временом исцрпили способности адаптације и у немогућности да одговоре захтевима војне средине, излаз из такве ситуације „нашли“ у самоубиству.

Војник који је извршио самоубиство био је најчешће повучен и затворен, није се поверавао другима да има изглед нерешивих личних и породичних проблема. Дешавало се да приликом психолошко-психијатријске аутопсије суицида другови и колеге жртве кажу стручњацима ВМА да је „он био последња особа која би то учинила“.

Према речима др Дедић, издвајају се, на неки начин, два типа старешина-самоубица. Први је такозвани интро-

вертни тип, са slabим социјалним контактима, без одговарајуће комуникације. Такве особе су ригидне, с наглашеном контролом емоционалног реаговања, високих моралних норми, професионално ефикасне, које „изгарају“ на послу и имају неку врсту прикривене депресије. Други је „екстровертни тип“ особа, које су често добро уклопљене у средину, с нижом контролом, склони импулсивним реакцијама, с цртама емоционалне незрелости. Такође су склони хазардским понашањима (коцка, игре на срећу) и криминогеним радњама ради стицања материјалне користи. Такви људи могу бити под суспензијом, истрагом или претњом затвором, али и у недефинисаним односима везаним за материјалне губитке и дуговања.

– Дешавало се да суицид изврше старешине које по чине мањи преступ у служби, финансијски прекршај, који чак и није нешто због чега би требало да стрепе од кривичне пријаве – каже др Дедић и додаје да у највећем броју случајева самоубиство има предисторију, те да то „нешто“ послужи као окидач.

Најчешћи метод извршења суицида у војној средини је ватреним оружјем. Око две трећине војника на редовном одслужењу војног рока извршили су самоубиство за време обављања стражарске дужности. Трећина старешина и 15 одсто војника остави опроштајно писмо у којима говоре о разлозима због којих су се одлучили на такав чин.

„Програм превенције суицида у Војсци Србије“ има три сегмента – селекцију, едукацију и мотивацију. Према речима др Дедић, селекција свих кандидата, нарочито оних који улазе у војне школе или у редове професионал-

них војника је ригорозна и веома значајна. Војнострукна и медицинско-психолошка селекција спречава упућивање на одслужење војног рока и пријем на школовање и у војну службу особа с озбиљним психичким обољењима и поремећајима.

Едукација усмерена ка старешинском кадру је из области менталне хигијене, војне психологије, а нарочито о акутној кризи, стресу, пресуицидном синдрому; трупним лекарима за области ментална хигијена, психологија личности, војна психологија, депресија, а трупним психолозима о знањима и техникама помоћи особама у кризи. Када је о мотивацији реч, истиче саговорница, потребно је ускладити животни и социјални стандард припадника Војске с радним обавезама и појачати социјалну бригу и ментално-хигијенски рад са свим структурама запослених, као и са члановима њихових породица.

Скоро 80 одсто људи који се одлуче на самоубиство наговештава своју намеру. Уколико се ти сигнали препознају на време, могуће је деловати превентивно. Најбезбедније је да стручно лице процени ниво суицидног ризика, али то не умањује улогу најближе околине – чланови породице, пријатељи и колеге најчешће су они који први могу да уоче знаке пресуицидног понашања.

– Заблуда је да се самоубиство не може спречити. Уколико се квалитетно сагледају ризици и препознају могући узроци, што смо више пута потврдили у клиничкој пракси, могуће је спречити кобне последице – закључује проф. др Гордана Дедић.

Широк фронт борбе против суицида

Нада Марковић, начелник Одељења за развој психолошке делатности Сектора за људске ресурсе Министарства одбране, каже да сваки случај самоубиства треба посматрати одвојено и пажљиво испитати све околности и разлоге. Самоубиство је индивидуални чин, али има последице по ширу друштвену заједницу, колектив и породицу, који су погођени трагичним губитком. Она каже да је веома важна улога медија и професионалаца у превазилажењу друштвене стигме и указивању на потребу да се пружи помоћ породицама у којима се десило самоубиство, нарочито због деце коју такво трауматско искуство чини осетљивијом на касније животне недаће.

Суицид никада није само нечији лични или породични проблем, нити је превенција самоубиства задатак само за психологе или лекаре, сматра Нада Марковић.

– Истраживања суицидолога показују да је реч о друштвеној појави у чијој је основи сложен сплет чинилаца и узрока. Самоубиство је у свету један од најтежих проблема јавног здравља, с бројним последицама. Али је много мање

познато да се на појаву самоубиства може деловати превентивно. Новија истраживања говоре у прилог томе да је важно развити најширу подршку борби против ове појаве тако што ће се у превенцију укључити и стручна лица и чиниоци заједнице. У томе свако има своју улогу. Потребно је да сви познају који су то фактори ризика од значаја за појаву самоубиства, а који су заштитни чиниоци. И на једне и на друге можемо утицати. Важно је да свако научи да препозна када је неко у пресуицидној кризи и шта је потребно предузети – каже наша саговорница.

Када је реч о војној средини, сматра Марковићева, едукација професионалних припадника требало би да помогне да се створи основа за ту борбу, пре свега препознавањем најранијих сигнала да до суицида може доћи и пружањем подршке оном ко је угрожен. Поједине земље и армије, које су примениле такав начин превентивног деловања, успеле су да скоро двоструко смање број самоубиства.

На основу познавања фактора ризика, заштите и пресуицидног понашања, могуће је проценити ниво ризика од самоубиства. Према једној од постојећих класификација, објашњава саговорница, ниво ризика од самоубиства може бити висок, умерен или низак, па се према томе бирају и могуће интервенције. На пример, када неко има тешке симптоме депресије или је под акутним утицајем неке кри-

У нашем друштву постоји стигматизација оних који се обраћају за помоћ због психичких проблема или се због тога лече, а неретко и стигматизација породица у којима се догодило самоубиство. Та појава представља велику препреку за превентивно деловање. Иако је доказано да психотерапија може да помогне, појединци се тешко одлучују да потраже помоћ због тога што и они и њихова околина верују да је то знак слабости или срамота.

зне ситуације и показује да има озбиљну намеру да изврши самоубиство, процењени ниво ризика је висок. У том случају једина могућа интервенција је позвати хитну помоћ и обезбедити хоспитализацију и стални надзор, све док се ниво ризика не смањи.

Постоји неколико веома важних фактора ризика, који се узимају у обзир. Међу њима су суицидно понашање у претходном периоду, садашњи или ранији ментални поремећаји, породична историја у којој може бити покушаја или извршених самоубиства или тешких менталних поремећаја, затим болести зависности и приступ оружју.

– Када је ниво ризика од самоубиства умерен, присутни су вишеструки чиниоци ризика, а заштитних фактора је мало. Особа има суицидне идеје с планом како да их оствари, али нема стварне намере да их спроведе у дело, нити испољава суицидно понашање. У том случају потребно је направити кризни план. Било би неопходно таквој особи дати број телефона за хитну психолошку помоћ или је упутити на психијатријски преглед – истиче начелница Одељења за развој психолошке делатности.

Променљиви чиниоци ризика и могућност испољавања јаких заштитних фактора, према датој класификацији својствени су ниском нивоу ризика од самоубиства. Такве особе промишљају о смрти, али не праве планове како би се убили. Постоји низ могућих интервенција у таквим случајевима, а једна од њих јесте упућивање на разговор са психологом или психијатром.

– Треба знати да скоро 80 одсто људи који се одлуче на самоубиство, наговештава своју намеру. Уколико се ти сигнали препознају на време, могуће је деловати превентивно. Најбезбедније је да стручно лице процени ниво суицидног ризика, али то не умањује улогу најближе околине – чланови породице, пријатељи и колеге најчешће су они који први могу да уоче знаке пресуицидног понашања и да мотивишу особу у кризи да потражи помоћ. Сви заједно можемо да јачамо такозване протективне, заштитне факторе, а то су социјална подршка, добри међуљудски односи, узајамна толеранција и солидарност. На личном плану могуће је јачати отпорност на стрес и способност подношења осујећења, вештине комуникације и решавања конфликта, способности за решавање проблема... Религиозна уверења или одговорност за децу и породицу могу такође превентивно да утичу на смањење ризика од самоубиства. На ширем социјалном плану од посебног је значаја подизање општег стандарда, егзистенцијалне сигурности и безбедности, квалитета живота и нивоа едукације становништва. – објашњава Нада Марковић, психолог с богатим клиничким искуством у раду на Војно-медицинској академији.

У нашој војној организацији постоји развијен систем мера превенције коју спроводе, на првом месту, примарни ментално-хигијенски тимови, састављени од непосредних старешина, психолога и лекара у војним јединицама. Други и трећи ниво, секундарне и терцијарне превентивне тимове чине специјалисти који се баве менталним здрављем – психијатри, психолози и социјални радници у војноздравственим установама. Реч је о моделу који је у већој мери медицински, а мање едукативни.

Примери добре праксе, засновани на савременој стратегији превенције самоубиства, показују да је потребно отићи корак даље и радити више на едукацији и професионалаца, и читаве популације.

– Чињеница је да у нашем друштву постоји стигматизација оних који се обраћају за помоћ због психичких пробле-

ма или се због тога лече, а неретко и стигматизација породица у којима се догодило самоубиство. Та појава представља велику препреку за превентивно деловање. Иако је, на пример, доказано да психотерапија може да помогне, појединци се тешко одлучују да потраже помоћ због тога што и они сами и њихова околина верују да је то знак слабости или срамота. Уколико је неко имао одређен психички проблем или се нашао у тешкој кризној ситуацији и, ако је према мишљењу стручњака успео да их превазиђе, тим људима не би требало ускраћивати могућност да поново обављају своје дужности или да буду постављени на друге, спрам својих афинитета и способности – наглашава Марковићева.

Војна средина јесте по много чему специфична, и по факторима ризика које носи, а то су, пре свега, повећана психофизичка оптерећења и доступност оружја. У ванредним професионалним или животним ситуацијама расте притисак захтева на које припадници војске морају да одговоре. Селекција људства, способног да одговори изазовима и притисцима, представља важан део превенције самоубиства и ванредних догађаја у војсци. Битно је знати да се те способности и такозвани психолошки фитнес морају стално обна-

вљати, као што се физичка снага одржава вежбањем. Такође је потребно стално радити на процени и смањивању могућих ризика. Уколико се, ипак, неки припадник војске нађе у ситуацији која указује на опасност од суицида, неопходна је мера заштите да му се привремено онемогући приступ наоружању, све док је ризик присутан – каже наша саговорница.

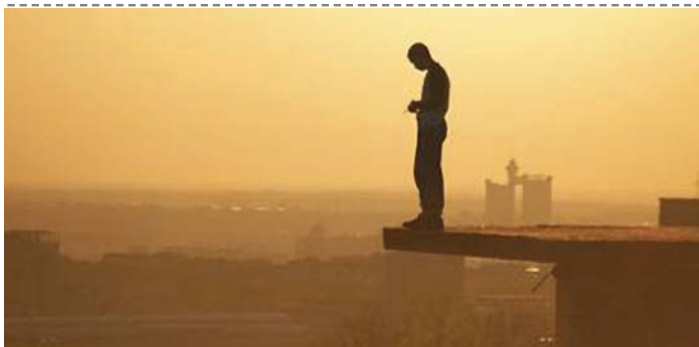
Најважнији заштитни фактори у војној организацији, на које можемо и морамо утицати, јесу развијање отпорно-

сти на стрес, унапређивање квалитета руковођења и кохезивности колектива. У систему превенције посебно место имају редовне процене психосоцијалног стања и односа, нивоа психофизичког оптерећења, мотивације људства, оперативне способности војних јединица. Решавање егзистенцијалних проблема, унапређивање могућности за професионални развој и подизање општег квалитета живота припадника војне организације имају велики превентивни значај.

Верници славе живот

Један од познатијих заштитних фактора, када је реч о превенцији суицида, представља вера. Дубоки, истински верници, барем када је реч о православним хришћанима, знатно се ређе одлучују да себи „одузму живот”.

Постоје људи који су систематске самоубице, а да тога нису свесни. Конзумирање психоактивних супстанци, алкохолизам, коцка... све су то начини на које људско биће само себе убија и душевно и физички. Један од задатака Цркве и војног свештенства јесте да те појаве препозна и да се против њих бори хришћанским вредностима и светим тајнама.

Према речима поручника Саше Совиља, војног свештеника на Војномедицинској академији, који је поред тога и породични терапеут, Српска православна црква је тек недавно успоставила своје место у систему одбране и још није стигла да се у пуном обиму укључи у све сегменте његовог живота, између осталог и у превенцију суицида.

– Став Цркве према самоубиствима је познат и он се није мењао од најранијих векова. Занимљив је став Светог Августина, који је у 4. веку самоубиство изједначио с убиством. У Старом завету постоји неколико примера самоубиства, од којих је најпознатији случај јеврејског цара Саула, који је себи одузео живот да не би пао у руке Филистејцима, и тај се пример разматра као частан. Међутим, у Новом завету говори се само о једном самоубиству. То је самоубиство Јуде, који је раскајавајући се због издаје Исуса Христа, извршио самоубиство вешањем. Јуда је дакле први и једини новозаветни самоубица и његов поступак дао је контуре односа вере према суициду као нечега по души погубног, дела недостојног хришћанина – каже Совиљ.

Према његовим речима, ускоро би у оквиру Генералштаба требало да буде, поред психолошког, отворено саветовалиште ради пружања помоћи у коме би требало да раде свештеници који, поред теолошких знања, морају имати знања и из области психологије и психотерапије. Он сматра да је делатност верске службе и рад војних свештеника са припадницима Војске у јединицама важан јер може помоћи у јачању позитивних моралних и психолошких фактора, који превенирају самоубиства, али да је, ипак, за озбиљнији терапеутски рад потребно ангажовати свештенике „специјалисте“.

Онај ко истински слави Бога, сматра Совиљ, слави и живот. Хришћанство је донело свету одлучујући заокрет о схватању самоубиства, разумевајући живот искључиво као дар Божији.

– Сви они који трпе, треба да се угледају на жртву и трпљење Исусово, који је, сам претрпевши крсну смрт и страдања дао том чину најдубљи духовни смисао – подсећа он и додаје – Христова жртва на крсту постала је вечни узор за хришћанина када се нађе у било којој невољи. Бол и патња су за хришћанина дубокосмислени и искупитељски, они се морају подносити до краја с надом и вером да ће пун смисао и физичких и душевних мука човек спознати тек с оне стране.

Војни свештеник на ВМА је пре те дужности радио као здравствени радник у Специјалној болници за болести зависности, где је имао прилику да се сусретне с врло озбиљним случајевима психичких криза, од којих су многе водиле суицидним намерама.

– Постоје људи који су систематске самоубице, а да тога нису свесни. Конзумирање психоактивних супстанци, алкохолизам, коцка... све су то начини на које људско биће само себе убија и душевно и физички. Један од задатака Цркве и војног свештенства јесте да те појаве препозна и да се против њих бори хришћанским вредностима и свetim тајнама – подвлачи Совиљ. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

>>> ГЕНЕРАЛ Љубиша Диковић обишао је 1. јула саставе Војске Србије размештене у гарнизонима Сомбор и Бачка Топола. Начелник Генералштаба информисао је припаднике јединица на том простору о актуелном стању, плановима и перспективи развоја наше војске. ■

>>> НАЧЕЛНИК Генералштаба генерал Љубиша Диковић предводио је делегацију Војске Србије која је крајем јуна посетила Мачвански Прњавор, положила венце на споменике краљу Александру I Карађорђевићу и др Рудолфу Арчибалду Рајсу, те одала пошту Прњаворцима страдалим у Првом светском рату. ■

>>> ЗАМЕНИК начелника Генералштаба генерал-потпуковник Јовица Драганић обишао је 9. јула Технички ремонтни завод „Чачак“ и јединице Војске Србије размештене у гарнизону Горњи Милановац. ■

>>> ГЛАВНИ подофицир Генералштаба Војске Србије заставник прве класе Зоран Лаштро учествовао је на 4. конференцији главних подофицира земаља Америчко-јадранске повеље (А-5), чији је домаћин био главни подофицир Армије Републике Македоније. Учесници су разматрали могућности јачања улоге подофицирског кора у мултинационалним операцијама. ■

>>> ОСНОВНИ штабни курс цивилно-војне сарадње, који је похађало 19 официра и један подофицир, реализован је у касарни „Цар Лазар“ у Крушевцу. Полазници су говорили о искуствима наше војске у тој области, посебно у мултинационалним операцијама, и практично се оспособили за рад у процесу оперативног планирања. ■

>>> ЗАЈЕДНИЧКА противпожарна вежба припадника Мешовите артиљеријске бригаде наше војске и Ватрогасно-спасилачких бригада Ниш и Крагујевац Сектора за ванредне ситуације МУП-а изведена је у нишкој касарни „Мија Станимировић“. Циљ вежбе „Пожар 2014“ био је да се учесници оспособе за употребу ватрогасних апарата и гашење различитих пожара. ■

>>> ПРИПАДНИЦИ Команде Централне логистичке базе крајем јуна добровољно су дали крв на ВМА. Заставнику прве класе Зорану Тасићу био је то 59 пут да добровољно даје крв. ■

>>> НА аеродрому Батајница, 2. јула, 138. транспортна авијацијска ескадрила обележила је своју славу – Светог Јована Шангајског. Дан раније војни свештеник 204. ваздухопловне бригаде освештао је Команду ескадриле, објекте и ваздухоплове јединице. ■

>>> МЕДИЦИНАРИ Специјалне бригаде прегледали су становнике села Подгај, у општини Љубовија. Лекарску помоћ добили су и непокретни мештани у својим домовима.

>>> АКЦИЈУ „Војни лекар на селу“ организовали су припадници 250. ракетне бригаде за ПВД шумадијском селу Сепци, у општини Рача. Медицинске екипе обавиле су више од седамдесет прегледа, а најстарије мештане обишли су у њиховим кућама. ■

>>> ЛЕКАРИ Речне флотиле из амбуланте Првог понтоноирског батаљона из Шапца прегледали су мештане шабачког села Миокус. Код четрдесетак пацијената проверили су крвни притисак, шећер у крви, извршили ЕКГ преглед и поделили им одговарајуће лекове. ■

ОПЕРАЦИЈА ОЧУВАЊА МИРА НА БАЗИ „ЈУГ” Платинасти Вук

Пружање помоћи у борбеним дејствима, пешачке и извиђачке патроле, поступци на контролном пункту и приликом пратње конвоја, претрага терена, дејства против експлозивних направа и употреба снага за брзо реаговање садржаји су заједничке обуке организоване за припаднике седам земаља

На бази „Југ”, код Бујановца, од 30. јуна до 10. јула реализована је мултинационална тактичка вежба „Платинасти вук 2014”, на којој су учествовала 272 припадника оружаних снага – 60 из Србије, по 25 из Бугарске и Румуније, 30 из Азарбејџана, 32 из Македоније, 14 из Хрватске и 86 из САД.

Према речима начелника Штаба Четврте бригаде и руководиоца вежбе пуковника Слађана Стаменковића, циљ овогодишњег „Платинастог вука” било је увежбавање за употребу неубојитог оружја приликом извршавања задатака у мултинационалном окружењу, те повећање интероперабилност учесника.

Првога дана реализована је обука у управљању моторним возилима и обука у руковању личним наоружањем Војске Србије, које су задужили сви учесници вежбе.

Инструктори из САД обучавали су колеге за употребу несмртоносног оружја и у поступцима приликом лишавања слободе лица, без коришћења средстава за привремено онеспособљавање. Са учесницима су такође увежбавали употребу средстава за привремено онеспособљавање и службених палица.

Током друге фазе вежбе – „Операција очувања мира“ – на полигону „Боровац“ реализовани су следећи садржаји: пружање помоћи у борбеним дејствима, пешачке и извиђачке патроле, затим патроле на моторном возилу, поступци на контролном пункту, те приликом пратње конвоја и ескорта, претраге и блокаде терена, дејства против експлозивних направа и употреба снага за брзо реаговање.

Министар одбране Братислав Гашић, начелник Генералштаба Војске

Србије генерал Љубиша Диковић и амбасадор Сједињених Америчких Држава Мајкл Кирби присуствовали су 10. јула завршном делу вежбе. Том приликом министар Гашић нагласио је важност друге мисије Војске и обуку наших припадника за очување мира у свету.

– База „Југ“ има велики значај за Војску Србије. Настојимо да унапредимо њене капацитете и очекујемо да ће 2017. године, како је и планирано „Мастер планом“, бити заокружена целина која ће уз објекте за обуку имати и спортску дворану – рекао је министар одбране, изражавајући

уверење да ће у најскоријем периоду постати и Регионални центар за обуку јединица за мировне операције.

Према речима амбасадора САД Мајкла Кирбија, на вежби је још једном потврђено да Војска Србије успешно сарађује са земљама из региона и шире, те да се заједно обучавају за учешће у мировним операцијама. Такође је истакао да би база „Југ“ до 2017. године требало да добије сертификат тренинг центра за обуку јединица које се упућују у мултинационалне операције.

Генерал Диковић изразио је уверење да ће се на бази „Југ“ организовати још оваквих вежби, на којима припадници наше војске стичу нова знања и искуства за реализацију задатака у мултинационалним операцијама, те да ћемо учествовати на сличним увежбаванима у региону. Он је додао да захваљујући доброј обуци

до сада међу припадницима наше војске ангажованих у мировним мисијама у тринаест земаља није било повређених.

Начелник службе војне полиције у Главном стојеру Оружаних снага Хрватске бригадни генерал Тихомир Зебец похвалио је организацију вежбе и најавио даљу сарадњу. Како каже генерал Иоан Манч из Оружаних снага Румуније, припадници његове војске имали су прилику да демонстрирају знања и вештине, те да овакве вежбе повећавају интероперабилност војски. ■

Мирјана КРСТОВИЋ
Снимио Даримир БАНДА

СПЕЦИЈАЛНА БРИГАДА НА ЛЕТЊОЈ ОБУЦИ

Од способности да у природи данима остану нечујни и невидљиви, да пронађу храну, да се узверу уз стрму стену или да километрима роне кроз хладну и мутну воду, зависи успех њихових акција. Обука специјалних јединица свуда у свету, па и код нас, подразумева комбиновање екстремних физичких напора и увежбавање специфичних вештина које те људе припремају за евентуална ангажовања у ситуацијама и условима где „обични“ војници немају шансе.

Један од сегмената обуке које Специјална бригада наше војске сваке године редовно изводи на различитим локацијама у Србији јесте – обука у летњим условима. Ове године увежбавали су се на Борском језеру и планини Стол, недалеко Бора, за извођење садржаја из алпинизма, савладавању водених препрека и преживљавању у природи за Противтерористички батаљон и Извиђачко-диверзанстички батаљон, док су њихове колеге из 63. падобранског батаљона исте елементе обуке изводили на Лисинском језеру код Босилеграда.

Борско језеро показало се као изузетно место за обуку специјалца, нарочито ронилаца. Израда импортованих сплавов за превоз људи и опреме, спасавање утопљеника, роњење на дубинама од 20 и 30 метара само су неке од вештина које су морали да савладају.

По најтеж

Припадници елитне јединице наше војске показали су да могу извршавати задатке далеко од урбаних подручја користећи традиционалне вештине и савремену технику. Министар Гашић, који их је обишао последњег дана логоровања на Борском језеру, најавио је интензивније опремање тог састава.

Од командира 82. чете речних диверзаната, која чува традицију некадашње специјалне јединице из Кумбора, сазнали смо да су услови за обуку у роњењу на Борском језеру много повољнији од оних с којима се рониоци срећу на Дунаву или Ади Циганлији, где се обука обично реализује. Иако је видљивост била ограничена, а температура воде на дубини од 25 метара тек око пет степени, сви припадници 82. чете савладали су задате елементе обуке.

тремна, јер ће, само тако, у околностима сукоба, борбени задатак бити извршен без проблема. Што теже на обуци – лакше у борби, закључио је он.

Братислав Гашић и начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић, у чијој су пратњи, поред најодговорнијих старешина и руководиоца из система одбране, би-

КИМ УСПОНИМА

Извиђачи-диверзанти и противтерористи на планини Стол обучавали су се у алпинизму и преживљавању. Свака чета морала је да увежба сваку радну тачку и докаже право да припада елити наше војске.

Иако се у реалним условима врло ретко бирају правци пењања по најстрмијим стенама, командири и команданти се одлучују управо за такве успоне. Један од најискуснијих специјалаца рекао нам је да обука треба и мора бити екс-

сурова природа на Столу нуди много здравих и хранљивих дарова онима који умеју да их траже. Специјалци су прикупили обиље јестивих, али и отровних печурака; прве за јело, а друге за обуку мање искуسنних колега. Јестиво и лековито биље, рибе из оближњих потока, пужеве, па чак и змије, специјалци су научили да припремају тако да не буду само јестиви већ и врло укусни.

У њихову способност и обученост последњег дана логоровања уверили су се министар одбране

ли и новинари и сниматељи 18 редакција.

Представници медија имали су прилику да изблиза виде оно што су до тада слушали из прича или можда гледали на популарним страним телевизијским каналима. Поједини су се одважили и да пробају нека од егзотичних јела које су за ту прилику показно припремили припадници Специјалне бригаде. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Снимили Јово МАУЛА
и Душка СТЕФАНОВИЋ

Равноправност полова у систему одбране

Пуцање стаклене таванице

Последњих неколико година све више жена одлучује се да обуче униформу и да, раме уз раме са колегама, стане у војнички строј. Те даме су храбре, смеле, одважне, али и решене да своју прву битку војују против устаљених стереотипа да је женама место само уз лецу и шпорет. Свесне да су очи многих девојчица и девојака упрте у њих, јер рушењем стереотипа утабавају пут будућим генерацијама стварајући родно равноправно окружење, оне сваког дана доказују да заслужују место у систему одбране.

Све до 2011. године жене су до првих официрских звездица долазиле само завршетком Факултета опште-народне одбране (садашњи Факултет безбедности) или уколико би након пријема у војну службу завршавале школу за резервне официре или школу за санитетске официре. Зато и не чуди податак да је заступљеност жена у нашој војсци почетком овог века била мања од једног процента. Тада су даме међу официрима чиниле свега 0,20 посто, тек

0,08 посто више међу подофицирима, док их је међу професионалним војницима по уговору било нешто мање од 3 процената.

Недостатак жена на руководећим дужностима најбоље осликава податак да је од тада постојећих 17 жена официра половина била на средњим и нижим руководећим позицијама, и то углавном на дужностима начелника организацијских јединица управно-административног домена.

Али, ствари се од недавно мењају набоље за женски свет. Након што је Војна академија отворила врата и за припаднице лепшег пола 2007, ове године то је исто учинила и Војна гимназија, у чије ће клупе од септембра сести и девојчице. Тиме је војнообразовни систем наше земље постао у потпуности доступан за оба пола. У конкурс за упис у Војну гимназију нису одређене квоте нити је постављена родна разлика у нормама које кандидати морају да испуне. Основни критеријуми за пријем су способност и знање кандидата.

Жене на руководећим позицијама

Војни позив је из године у годину све привлачнији омладини, обарају се рекорди у броју пријављених кандидата за Војну академију, Војну гимназију и за добровољно служење војног рока. Међу заинтересованима је велики број девојака, које по знању и способностима без проблема „стају на црту“ припадницима јачег пола.

Према подацима Команде за обуку, од свих кандидата који су 2009. године примљени на обуку за професионалне војнике (укупно 1.919), 367

(19%) биле су жене. Без обзира на специфичност саме обуке, проценат оних који заврше обуку већи је код жена него код мушкараца (99% код жена наспрам 95% код мушкараца).

– Генерално гледано, систем војног образовања треба да обезбеди пројектоване потребе система одбране за кадром одговарајућег профила. При томе пол не би требало узимати као критеријум приликом селекције и школовања, односно напредовања током каријере, већ треба настојати да основно мерило буде нечија способност и знање, које ће увек надмашити полне разлике. Свакако се очекује већа присутност жена на свим нивоима образовања, пре свега каријерним вођењем жена официра, али и повећањем броја жена у подофицирском кору – каже начелник Управе за кадрове бригадни генерал Драгослав Лацковић и додаје да жена најмање има на дужностима подофицира.

У Министарству одбране и Војсци Србије постоји систем праћења,

Заступљеност жена по чиновима у јуну 2013. године

Чин	Процент заступљености
Потпоручник	15,7%
Поручник	3,38%
Капетан	0,33%
Мајор	0,07%
Потпуковник	0,33%
Пуковник	0,22%

у савршавања и напредовања кадрова, који је дефинисан Уредбом о стањима у служби и о унапређењима официра и подофицира. Он је усклађен с формацијским потребама система и јединствен је за све официре и подофицире, без обзира на пол. Самим тим, жене и мушкарци третирају се на исти начин током свог радног века у систему савршавања и напредовања, што значи да не постоје формално-правне разлике у односу запослених према полу. Не постоји родно заснована евиденција лидера, као ни систем њиховог вођења током радног ангажовања. То с једне стране, указује на њихов равноправан нормативно-правни статус. Али, истовремено, може и да сугерише да Министарство одбране и Војска Србије морају унапредити механизме за развијање лидерских способности појединаца и то превазилажењем разлика у улагањима у људски потенцијал и без обзира на полну припадност и предрасуде. На тај начин смањила би се опасност од стварања невидљиве баријере, „стаклене таванице“, која жене спречава да се попну на лидерске позиције.

Права жена у униформи

У припреми је предлог измене и допуне Закона о Војсци Србије како би се боље регулисао правни статус

КЉУЧ СУ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

– То што многе девојке које заврше Војну академију не раде послове из области коју су завршиле није расипање ресурса, већ наша процена и процена психолошке струке да ће у областима на које су постављене бити успешније. Кључ решења јесу компетенције, односно способности за одређену дужност, приликом селекције кадра – каже начелник Управе за кадрове и додаје да јасно и прецизно дефинисани критеријуми који се морају испуни за одређено место морају бити једино мерило приликом постављења.

НЕПРЕКИДНОСТ РАДА

– С аспекта обезбеђења потребних оперативних способности Војске мора се пронаћи ефикасно решење за попуну формацијских места која су на тај начин упражњена, посебно у јединицама и деловима јединца који представљају недељиве функционалне целине (посада борбеног возила, послуга артиљеријско-ракетног оруђа, операциони тим и слично), које не могу да функционишу ако недостаје било који члан те посаде, послуге, тима – каже генерал Лацковић и истиче да садашња решења нису довољно критична када је о томе реч, јер „ако је жена члан посаде, а оде а породилско одсуство, ми можемо комотно распустити посаду јер она не може да одради додељен задатак”.

жена у униформи. Међу првима је предложена измена члана који се односи на регулисање статуса жена које су спречене да буду на дужности професионалног војног лица због трудноће, породилског одсуства, неге детета или посебне неге детета.

Новим Законом о Војсци професионално војно лице за време трудноће неће бити у обавези да носи униформу и биће поштеђена обављања послова на којима је изложена посеб-

ним напорима и повећаним здравственим ризицима, рада дужег од пуног радног времена, ношења оружја и опреме, учешћа на вежбама, логоровањима, узбунама и службе дежурства.

Законом о раду Републике Србије прописано је да запослена жена за време првих 32 недеље трудноће не може да ради прековремено и ноћу, ако би такав рад био штетан за њено здравље и здравље детета, што утврђује лекар. Запослена жена за време последњих

осам недеља трудноће не може да ради прековремено и ноћу.

Истим законом дефинисано је да свака запослена жена има право на одсуство с рада због трудноће и порођаја односно породилско одсуство у трајању од 365 дана, а које може

Број жена професионалних војних лица у периоду од 2008. до 2013. године

	Официр	Подофицир	Професионални војник	Укупно
2008.	18	29	152	199
2009.	27	29	368	424
2010.	26	29	845	900
2011.	54	35	993	1.082
2012.	104	40	1.002	1.146
2013.	104	40	987	1.131

да отвори најраније 45 дана, а обавезно 28 дана пре времена одређеног за порођај.

– Дистинкција која треба да покаже да ли неко може ли не може да буде професионални припадник Војске јесте способност, а не то да ли је неко жена или мушкарац. Ми штитимо родну равноправност, али не по сваку цену, посебно ако она нарушава оперативну способност састава. Није проблем да ли ће се бројка жена у систему одбране повећавати, већ да сви, и жене и мушкарци, морају да покажу потребну способност за поједине послове које обављају. Ако треба да подиже антенски стуб у јединици везе тежак 70 килограма, и ако то може, жена ће равноправно као и мушкарац бити члан те посаде. Ако не може, неће бити – каже генерал Лацковић и додаје да у систему свакако постоје ду-

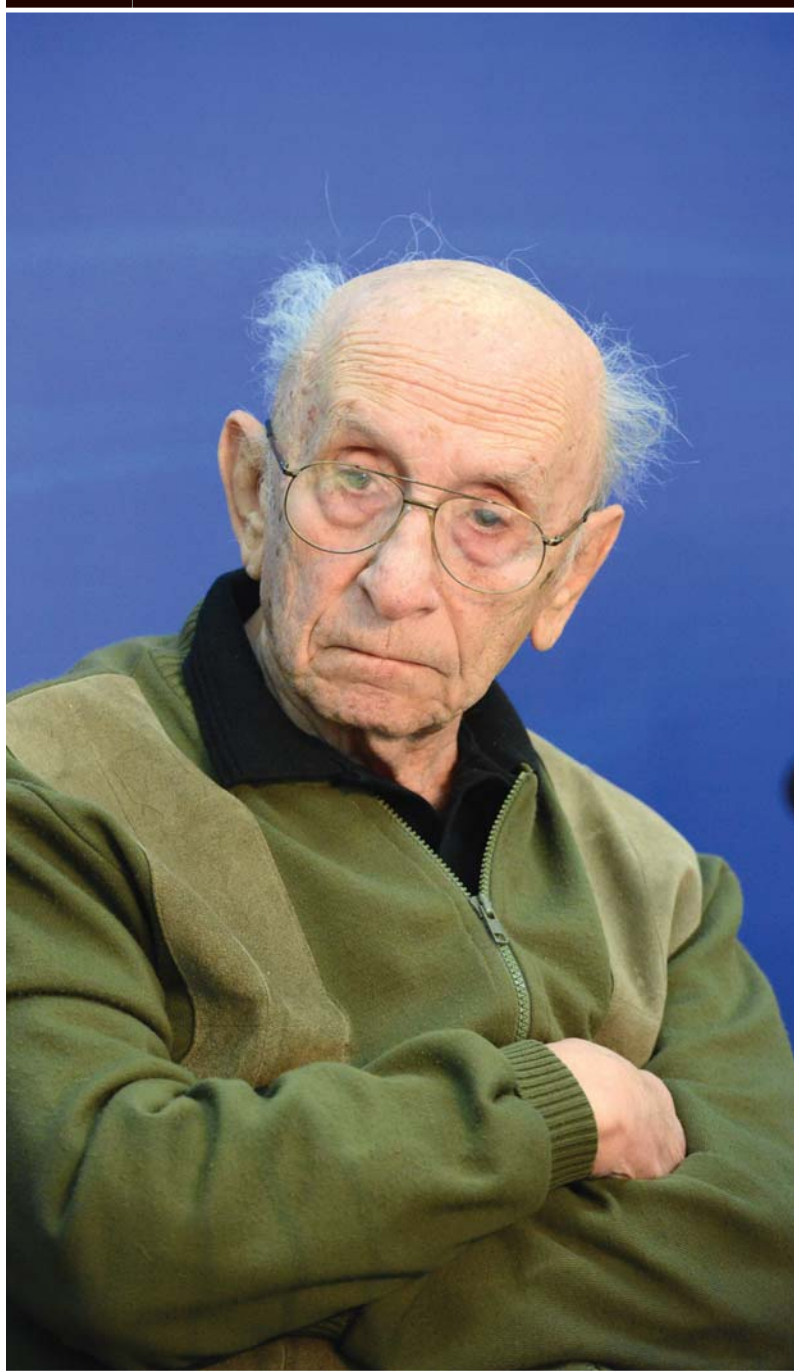
жности које жене могу много квалитетније да обављају, али да је нереалан приступ „жене на сва места“.

Иако су пре неколико година ушле у систем, жене ће још дуго морати да се боре. До сада су успеле да постану значајан део војничког, кадетског, подофицирског и официрског строја, али је њихова битка далеко од краја. Свега једна жена на Генералштабном и ниједна на командно-штабном усавршавању наша су сурова реалност коју морамо променити. Наравно, не насилном имплементацијом нестручног женског кадра, већ стриктно по компетенцијама, знању и заслугама. Једино тако искрено поштовање потчињених и претпостављених неће изостати. ■

Мирјана КРСТОВИЋ

Снимили Душка СТЕФАНОВИЋ
и Даримир БАНДА

Војислав Бубиша Симић,
диригент, композитор и
аранжер

Доајен џеза и шарма

Није планирао да буде музичар. Његов отац Драган био је познати адвокат, па је требало наставити породичну традицију. Истиче да га у позним годинама најбоље служе ноге и памћење. Допао му се коментар да би му краљица доделила титулу сера да је Британац. С поносом прича о породичном животу. Живео је у осам држава, а никада није напуштао родни Београд.

И после деведесет година живота и седамдесет рада, Војислав Бубиша Симић имао је снаге да стане пред Уметнички ансамбл Министарства одбране „Станислав Бинички“ и диригује скоро пола концерта. Иако је то за њега било заморно због здравља, желео је да се појави за диригентским пултом. Рођендански концерт и торта изненађења су, према његовим речима „круна вишегодишње сарадње с Ансамблом“.

– Захвалио бих управи „Биничког“ јер су организовали концерт поводом мог рођендана. Програм вечери биле су композиције које сам или писао раније или сам урадио аранжман за њих – „Весели марш“, „Далеко горе негде“, „Велики градски валцер“, „Tico, Tico“, „Liber tango“ и остале. Диригент Ансамбла Павле Медаковић веома ми је помогао, јер ја у овим годинама не могу баш много да стојим. То је свакако круна наше сарадње и мој најлепши поклон за рођендан. После концерта сам једва успео да се поздравим са свима, јер нисам имао довољно снаге.

Почетак сарадње са војним музичким саставом, тадашњим великим хором и оркестром Уметничког ансамбла Дома ЈНА, датира из 1957. године. Они су изводили само симфонијску или ораторијумску музику, а на Бубишин предлог састављен је популарнији програм. У договору са тадашњим управником Дома ЈНА основали су мали симфонијски оркестар, такозвани „оперета оркестар“ или „салонски оркестар“, бројно мањи од данашњег ансамбла.

– Тај мали оркестар Ансамбла ЈНА обишао је Југославију. Свирали смо и за цивилно становништво и за војску. Концерти педесетих били су веома посећени и постигли смо велики успех. Наступали смо и на радним акцијама. Сећам се давне 1959. године... Била је актуелна радна акција на изградњи аутопута Загреб–Београд, па смо и тамо свирали. Готовали смо и ван граница наше земље, у Румунији и Мађарској. Увек сам се шалио са члановима оркестра – Добро људи, хоћете ли ви да ја умрем као обичан војник? Дајте ми неки чин! Рекли су ми да бих могао да будем пуковник – нашао се Бубиша.

Јубилеји као инспирација

Још у предатној Краљевини Југославији, у Музичкој школи у Вршцу било је обавезно да војни музичари свирају два инструмента – дувачки и гудачки. Због тога је од малог симфонијског формирао цез оркестар.

– У то време, концерти су одржавани поводом јубилеја или датума везаних за догађаје из рата – ораторијуми посвећени борбама на Сутјесци, Неретви, стрељању у Крагујевцу... Директор Уметничког ансамбла ЈНА пуковник Бранко Каракаш и ја основали смо Фестивал забавних и војничких песама и корачница, који се одржавао у градовима Југославије. На Фестивалу су учествовали певачи из Републике, музика је више била забавна него цез, и оркестри су свирали маршеве и песме с текстовима из војничког живота. На Фестивалу у Загребу 1960. године дириговао сам цео концерт. То је био велики подухват, јер су се оркестар и хор ЈНА први пут представили музиком која је била популарна и привлачна за ширу публику. Оснивање доживљавам као значајан пионирски подухват, јер смо променили један жанр.

Најдужи гост диригент

Бубиша је гост диригент с најдужом традицијом, јер је скоро сваке друге године гостовао са симфонијским оркестром, хором или целим Ансамблом. Написао је више од шездесет аранжмана за оркестар, симфонијски популарну музику односно „симфонијски цез“. Често је компоновао и писао аранжмане поводом државних празника. За такве пригодне догађаје писао је колаже, свите комбиноване с националним песмама старијим из Великог рата и новијим из Другог светског рата, које су биле помешане као „сплетови“.

– Издвојио бих још један заједнички успех, у крушевачком Слободишту, спомен-парку, 1984. године. На том месту годинама су приређивани разни концерти, искључиво озбиљне музике прилагођене обележавању Дана страдања. Међутим, ја сам те године предложио организаторима да направим модерну кантату уз поему крушевачког песника Љубише Ћидића „Прометејева чинија“, компоновану за Слободиште. И тада смо постигли велики успех, иако су се организатори плашили да ли ће кантата бити достојна таквог места.

Компоновао је популарне евергрине, домаће и стране. Његова сарадња с војним оркестром и хором је не само времешна, него и занимљива. Увек је био и диригент и аранжер и композитор због жанрова које је осмислио, од симфонијских, преко цез нумера, до оних које су имале свечани карактер државних празника.

– Имали смо диван концерт с хором и оркестром у Коларчевој задужбини, али нисам ја дириговао него сам саставио програм у коме су биле све савезничке песме из Другог светског рата – француске, руске, енглеске и наше, упаковане у кантату. Постигли смо велики успех, али данас је то не изводљиво, јер такав оркестар више не постоји. Хор веома недостаје оркестру, и они су заједно чинили добру и квалитетну целину. Моја прва жена Вера, која је преминула у четрдесетој години, била је чланица хора оркестра ЈНА од 1960. до 1970. године. Чланови Ансамбла показали су према њој велико поштовање тиме што су дошли на сахрану у униформама, и с диригентом Аугустом Путареком на челу одсвирали посмртни марш испред капеле. То им никада нећу заборавити – истакао је диригент.

Несуђени адвокат

Имао је богату музичку каријеру. У почетку није планирао да се бави музиком, јер је његов отац Драган био познат адвокат, и требало је да као дете из адвокатске породице ту традицију настави.

– Пре рата се у породицама образованих људи сматрало да професије глумац или музичар не одговарају васпитаној деци. Моја бака, учитељица из Ниша, доживела је као друштвени пад тренутак када сам почео да се бавим музиком. Никада нисам жалио што сам постао музичар, јер сам за време мог професионалног позива обишао скоро цео свет. Негде сам дириговао, негде сам компоновао, негде сам био члан жирија или почасни гост у музичким саветима. Тада смо живели весело и путовали много. Ритам живота

био је неочекиван – данас у Русији, сутра у Паризу. Сећам се, отпутовали смо 1953. године у Беч, и тада сам први пут видео робну кућу. Нисам знао шта је то, али се сећам да сам свима у породици купио поклон и да сам се вратио као Божић Бата – каже Бубиша.

Сећања преточена у речи

Присећа се како је бака увек говорила да се стара сећања поново враћају, а нова полако затамњују. Док је био мали, отац, мајка и бака разговарали су о темама које њега тада нису занимале. Сада му је жао, јер се понекад сети догађаја о ком је причала бака, а он је није слушао. Међутим, у његовом сећању, и те како постоје занимљиве приче.

– На месту где су сада технички факултети у Београду, некада давно гостовали су разни циркуси. Ми смо се као деца окупљали на рингишпилу да бисмо музичку нумеру на грамофону чули минимум десет пута, упамтили и касније свирали. Слично смо радили и на биоскопским пројекцијама. Када је код нас почео да се приказује филм „Бал на води“, одлазили смо у биоскоп, свако од нас неколико пута, и памтили музику. Тада нису постојали магнетофони, нисте могли ништа звучно да забележите.

Почели су као музикални аматери који су се касније школовали. Нису имали никакве помоћне партитуре и једва да су налазили нотни папир. Скоро све плоче су нестале за време окупације, тако да су слушали Радио Лондон и Радио Луксембург, који су емитовали џез и модерне музичке нумере.

– Тек 1958. године купио сам грамофон у Мађарској, огроман, толико велик да су га двојица једва изнела из воза. Тада нисмо могли често да путујемо ван земље. Први су почели спортисти, и онда смо њих питали да нам доносе плоче. Потом бисмо плочу слушали док је не изгребемо и не „скинемо“ све ноте. За разлику од данашње омладине која само једним кликом на интернету може да пронађе све што жели. Нажалост, огроман број наше музике из периода рата није сачуван. Ни ноте, ни снимци. Део нашег музичког наслеђа је пропао, и зато смо били пресрећни када бисмо пронашли нешто што нам је фалило. Мене сада зову млађе колеге музичари и питају – Бубиша, препознајеш ли ову песму? А ја знам скоро све. Пре неколико дана, пријатељ ме пита за немачки танго из 1926. године. Препознао сам га, јер смо танго свирали на игранкама у гимназији. На срећу, добро памтим. У овим годинама најбоље ме служе ноге и памћење. Упамтио сам много тога из прошлости, зато сам и написао књиге како бих поделио сећања с многима.

Иако је до тада већ постао познат и признат, због једног догађаја постао је још популарнији.

– Било је то на прослави Титовог рођендана 25. маја 1959. године. Свирао је Џез оркестар РТВ Београд, којим сам дириговао. Када сам се поздравио са маршалом, питао сам га. „Да ли је истина да Ви не волите џез?“ Настала је тишина, али Тито је убрзо одговорио. „Није истина. Волим џез, али онај прави, изворни из Африке. Недавно сам се вратио из Судана где сам слушао одличан џез“, хвалио се. После тог дана сам се прославио међу колегама на радио-станици и ван ње, и сви су ме подржали.

СЕР БУБИША

Војислав Бубиша Симић рођен је 18. марта 1924. године. Завршио је диригентски одсек Музичке академије 1954. године, у класи професора Предрага Милошевића. Пре рата свирао је у школском оркестру. После тога прелази у оркестар Радио Београда, којим је дириговао тридесет две године, до пензије, али то наставља и касније. Паралелно је компоновао и писао аранжмане за песме. Четири деценије био је гост диригент у Позоришту на Теразијама. И даље је гост диригент Уметничком ансамблу Министарства одбране.

Написао је три књиге „Сусрети и сећања“, „Весело путовање“ и „Сентиментално путовање“, у којима је писао о музици, сећањима, затим, анегдоте, догађаје с оркестрима, приче његове мајке и баке. Критичар Милан Влајић једном је рекао да је Бубиша живео у Енглеској, краљица би му доделила титулу сера. Био је председник Удружења композитора Србије и Удружења цез музичара. Добитник је бројних награда. Носилац је Ордена Беоцуг града Београда. Поносан је на свој породични живот. Из првог брака са супругом Вером има ћерку и два унука. Са другом женом Јудит има ћерку и унуку.

Било је незаборавно и онога дана када су умало проглашени за „аеродромски оркестар“.

– Познати композитор и пијаниста Дјук Елингтон дошао је седамдесетих у Београд, а ми смо му организовали дочек на аеродрому. Осмислио сам да Елингтонову песму одсвирамо кад буде улазио у зграду аеродрома. Није ни знао шта га чека, па је помислио да је неко пустио плочу. Када је схватио шта се догађа осмех му се развукао на лицу. Био је потпуно одушевљен. Испратили смо га на исти начин како смо га и дочекали. Одушевљено је причао у Сједињеним Америчким Државама како је била сензација да оркестар уживо свира његову композицију на аеродрому. Знате, ми смо као млађи увек имали вољу за изненађењима. Данашња омладина је превише озбиљна, и чини ми се да су без шарма и духа за такве ствари.

Иако је видео цео свет, занимљиво је да је живео у осам држава, а никада није напуштао родни Београд.

– Да, и то ми често људи не верују. Родио сам се у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, која је касније преименована у Краљевину Југославију. Затим сам живео у Југославији под немачком окупацијом, па у ФНРЈ, затим у СФРЈ, онда у послератној Савезној Републици Југославији, па државној заједници Србија и Црна Гора и у данашњој Републици Србији. Звучи невероватно, али је истинито – насмејано каже Бубиша. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимили Горан СТАНКОВИЋ и
Даримир БАНДА

Нова изложба у Дому Војске Србија у Великом рату

■ 41

У Дому Војске Србије у Београду 2. јула отворена је изложба „Србија у Великом рату“. Према речима државног секретара Министарства одбране Зорана Ђорђевића, архивска документа, фотографије и музејски предмети из тог периода подсећају на узроке рата, његове виновнике и жртве.

– Својим аутентичним значењем, изложба афирмише чињенице и осветљава дешавања тога времена како истина захтева. Пред таквим чињеницама, сваки покушај ревизије остаје нем – рекао је Ђорђевић, отварајући изложбу.

На скупу су говорили и начелник Управе за одnose са јавношћу Министарства одбране пуковник Петар Бошковић, директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић, директор Војног архива пуковник Милорад Секуловић и градоначелник Пожаревца Миомир Илић.

Пуковник Бошковић је нагласио да изложба, из одговарајућег архивског и музеолошког угла, заокружује тему која је ове године значајна за Министарство и Војску, али и за наш народ и историју.

Према речима Јасмине Николић, у години када се обележава јубилеј отворен је нови талас интересовања о Првом светском рату.

– Група аутора која се бави антропологијом рата, војном или локалном историјом, имала је намеру да афирмацијом архивских докумената о Србији током Великог рата још једном скрене пажњу на погубни утицај политичке ревизије – рекла је директорка Историјског архива из Пожаревца.

Изложба, која ће бити отворена до 26. јула, подељена је у 18 тематско-хронолошких целина, с 270 архивских докумената и фотографија, које доприносе бољем разумевању обрађених тема и нуде нове погледе на Велики рат 1914–1918. године. Архивска документа употпуњују музејски предмети из Војног музеја.

С. АНЂЕЛКОВИЋ

Пише др Миле БЈЕЛАЈАЦ

Контроверзе о узроцима

Тајна лица атентата

Када су двојица београдских историчара у Свескама Андрићевог института објавили у целини познато Поћореково писмо Билинском од 28. маја 1913. и тако, поново, подсетили да је рат против Србије планиран дуги низ година пре Сарајевског атентата, изазвали су лавину реакција

Већина немачких и аустријских медија, или њихови саговорници, трудили су се да истакну како сам документ није релевантан и да не доказује бог знашта. Минхенски Зидојче цајтунг је оценио да је тиме, изгледа, пропао покушај Београда да се растерећи приписане кривице (А ко га је оптеретио? – прим. М. Б.), док дневник Велт пише да су предлози као Поћореков „мало значили“. Велт износи други „аргумент“ – да Аустрија средином 1914. уопште није била спремна за рат, пошто су пропали покушаји решавања „Јулске кризе“. Немачки таблоид Билд означио је објављивање као покушај Србије да „докаже“ невиност за Први светски рат и сугерише да је Принцип (продужена српска рука, а не аустроугарски држављанин – прим.

М. Б.), пуцњима покренуо Први светски рат, а да данас Београд жели да се ослободи сваке саодговорности.

Оштро пише и Тагесшпигл, показујући да је писмо у садашњем тренутку подршка оним снагама у Србији које критикују „неправедно и безразложно проглашавање Србије априори кривцем за Први светски рат“. Аустријски Клајне цајтунг, поводом објављивања писма и изјава директора Архива Србије Мирослава Перишића, пише да „Србија на тај начин жели да покаже своју невиност у Првом светском рату, те да се и даље заноси у старом националистичком размишљању“. Клајне цајтунг сматра да се Србија бори за своју улогу жртве немачко-аустријске агресије на почетку Првог светског рата. Листови помињу оцене режисера Емира Кустурице, иницијатора оснивања Андрићевог института, у негативном тону, желећи да га представе као лаика.

Немачки Тагесшпигл, поводом српских реаговања на Кларкову књигу која је добро примљена у Немачкој, износи „да је проблем са Србијом око прихватања историјске истине у томе што је на свим странама у Европи постигнута дистанца од традиционалних националних историјских прича, док у Србији овај процес тек предстоји“.

И у специјалном броју недељника Шпигл, посвећеном Првом светском рату, Србија је добила истакнуто место. Лист констатује да је баш уочи стогодишњице сазрело време да се преиспита „Фишера теза“ о немачкој одговорности, па се у том светлу набрајају историчари који наглашавају недостатке Русије (Шон Мекмикин), Француске (Штефан Шмит), али и свих великих сила (Кристофер Кларк). Српски званичници се у тексту означавају као сиве еминенције Сарајевског атентата.

Првог светског рата (3)

Подељена мишљења у Босни и Херцеговини

Нови трендови преиспитивања повода и узрока рата и обнављање некадашњих фlosкула политичке пропаганде из 1914. године нису могли да не оставе последице на још увек неоправљеном југословенском простору, посебно у Босни и Херцеговини. Уместо да се обележавање закаже тамо где су донете неопозиве одлуке да се тог јула 1914. године крене у рат и не пропусти згодна прилика – Постдам крај Берлина и Балхаусплац у Бечу, све је измештено на Балкан, у Сарајево. Управо на простор где је утемељивач новог ревизионизма Роберт Каплан у својим Балканским духовима утврдио да су започела два светска рата (!). Чувена књига, која је наводно утицала и на америчке председнике или бар на писце њихових говора.

Данас је јавност у БиХ подељена не само између три главна конститутивна народа већ и унутар најбројнијег – бошњачког. Подела иде линијом оценом о карактеру аустроугарског присуства у овој некадашњој покрајини Монархије.

После неких иступања интелектуалаца можемо да се питамо да ли се заборавило ко су били генерали Филиповић, Варешанин, Поћорек, Саркотић или сам надвојвода Франц Фердинанд? Како су стигли у Босну? Упркос недавним и данашњим поделама у којима је и сам учествовао, академик Мухамед Филиповић из Сарајева је више пута поновио „да је Гаврило Принцип био борац за слободу своје земље и против њене окупације, чији је симбол био аустроугарски престолонаследник Франц Фердинанд“. Такође, осврнуо се на атмосферу у Сарајеву и утврдио „да не разуме потребе одређених снага из БиХ да аболмирају своје окупаторе“, нагласивши да се „атентат не може упоредити са тероризмом“. Развијајући своју мисао рекао је „да не мисли да државе које су иницирале да се на Видовдан 2014. године низом манифестација у Сарајеву обележи 100 година од Првог светског рата желе добро, ни БиХ, ни народима који у њој живе. Мислим да они желе да оперу свој образ и своје руке, јер су они такође саучесници и произвођачи Првог светског рата“.

„Млада Босна“ и Ал Каида

Канадско-британска историчарка Маргарет Мекмилан опредељује се за варијанту „да је српска влада вероватно знала за планирани атентат“, али се током јулске кризе успротивила Аустрији „зато што је имала руску подршку“. Она оцењује да је атентат, акт који је послао Европу у сусрет рату, био дело фанатичних словенских националиста, младобосанаца, и њихових подржавалаца из сенке, из саме Србије.

„Тешко је не упоредити их са екстремним групама међу исламским фундаменталистима као што је Алкаида сто година касније. Као и ови каснији фанатици, младобосанци су били одлучни пуританци, презирали су ствари као што су алкохол и сексуални односи.“ Мекмиланова каже да су били идеалисти, страшно посвећени ослобођењу Босне од стране власти. Били су под утицајем великих руских револуционара и анархиста, веровали су да своје циљеве могу постићи насиљем и ако тре-

ба жртвовањем властитих живота. Она поједностављује, изједначавајући поједине активности удружења и организација које су се одвијале у Македонији са онима које ће се касније одвијати на тлу Аустроугарске. Зато дотурање новца и оружја у Босну ставља у истој реченици са Македонијом. И додаје „појашњење“ да је то исто што „Иран чини данас са Хезболахом у Либану“. Ова паралела је потпуно без историјског основа. Нити је у Босни постојала организација сличног типа и масовности, нити је оружје пребацивано за масовно наоружавање. Видели смо да се наоружавају повереници обавештајне службе, а могло би се претпоставити да је део експлозивних средстава пребациван за потребу рушења комуникација у случају да Аустроугарска нападне Србију још уочи балканских ратова, али и касније, јер су претње биле реалне.

Историчарка Мекмилан упоређује аустроугарску одлуку да се Србија одмах окриви и да се једном за свагда реше проблеми са Србијом и домаћим Словенима, са одлукама Буша и Блера после 11. септембра 2001. године да се изврши инвазија Авганистана и Ирака.

Оно што је генерална замерка Мекмилановој и њеним сарадницима, то је неуједначеност стандардне аргументације какву захтева стручни рад. Наиме, у једнакој равни налазе се цитати из сећања истакнутих актера одмах после рата, када они, у најмању руку, нису могли до архивских извора, често већ у егзилу (Руси), затим проблематични радови међуратних ревизиониста (на пример Битнера и Иберсбергера), са деловима објављене дипломатске грађе после Првог светског рата. Напомене су веома једноставне и најчешће се састоје од једног наведеног извора. Нема сугестије читаоцу да око појединих питања постоје контроверзе и неслагања која трају читав један век. Ту је читав сет литера-

ОДГОВОРНОСТ АУСТРОУГАРСKE

Директор бечког Државног архива Волфганг Мадертанер у више је наврата за аустријске и светске медије последњих месеци, поводом све присутних полемика око одговорности за рат, изјављивао да је „Аустрија у обавези да као сукцесор монархије Хабзбурга јасно и разумљиво призна кривицу“. Тим поводом је у интервјуу за београдску Политику изложио, по њему, више непомерљивих чињеница.

„Беч је тражио прилику да сачува престиж и поврати кредибилитет велесиле, тако што ће започети ограничени, регионални сукоб и наравно изићи као победник из тог 'малог' рата [...] У том контексту је Италија дуго времена била приоритетни циљ за генерала Фон Хецендорфа и његове следбенике [...] Да би се потом окренуо Србији. Кад је у ратни календар Хабзбуршке монархије унесен нови приоритетни циљ – успостављање контроле над целим Балканом, то јест преузимање турских територија – Србија се обрела на путу као препрека [...] Питање је наравно да ли би генералу Фон Хецендорфу пошло за руком да у том тренутку оствари зацртани циљ да до атентата није дошло (...) Али атентат је изведен и монархија је добила повод за рат који је желела и тражила. [...] Останимо при чињеницама које су важиле до 2010. године – Аустроугарска и Немачка су криве за рат“, изјавио је Мадертанер.

КО ЈЕ КРИВ ЗА ПРВИ СВЕТСКИ РАТ?

У анкети Би-Би-Сија (BBC) „Ко је крив за Први светски рат?“ одговарали су еминентни историчари, њих десет. Међу њима су били Макс Хејстингс, Ричард Џеј Еванс, Хедер Џонс, Џон Рол, Герхард Хиршфелд, Аника Момбауер, Шон Мекмикин, Катриона Пенел, Гари Шефилд и Дејвид Стивенсон. Већина историчара је остала привржена ранијим ставовима о доминантној немачкој одговорности, уз Аустроугарску, која је одавном желела обрачун са Србијом.

Макс Хејстингс је поновио своје више пута изречене ставове да га нису „уверили аргументи против Србије“, те да не верује да је Русија желела европски рат 1914. године, јер су руски лидери знали да би били у много јачој позицији за две године, када окончају програм наоружавања.

Слично суди Џон Рол, који означава Немачку и Аустроугарску и наглашава да Први светски рат „није избио случајно нити зато што је заказала дипломатија“, већ као „резултат завере влада империјалистичких земаља Немачке и Аустроугарске, које су се надале да ће Британија остати изван сукоба“.

Аника Момбауер је поновила „да рат није био случајна незгода“. „Обе владе (немачка и аустроугарска – прим. М. Б.) су знале да је скоро извесно да ће Русија доћи да помогне Србији и да ће то претворити локални сукоб у европски, али били су спремни да преузму тај ризик“.

У групи историчара за које нема сумње у примарну одговорност Немачке и Аустроугарске су и професори Гари Шефилд и Дејвис Стивенсон. Стивенсон тако понавља утврђено мишљење да је Немачка главни кривац и сноси највећи део одговорности „подршком Аустроугарској да нападне Србију, иако је знала да ће сукоб ескалирати [...] Без Немачке

подршке Аустроугарска не би деловала тако драстично“.

Др Катриона Пенел такође криви Немачку и Аустроугарску. „Ултиматум Србији од 23. јула био је формулисан тако да је било практично немогуће прихватити га.“

Хедер Џонс сматра Аустроугарску, Немачку и Русију главним кривцима, „чији су ратоборни политички и војни лидери изазвали Први светски рат“. По њој је атентат, какви су тада били уобичајени у Европи, био само изговор за рат да освоје и униште Србију.

У овој анкети је и Шон Мекмикин био нешто флексибилнији у односу на тврдње у својим књигама о доминантној руској одговорности. Ту је ближи Кларковом мишљењу да је одговорна „шесторка“ у саставу Аустроугарска, Немачка, Русија, Француска Британија и Србија. Он верује да су и Немачка и Аустроугарска покушале да локализују балкански сукоб, али да су Русија и Француска учиниле да тај конфликт прерасте у европски рат, а Британија у светски.

Слично становиште изнео је немачки историчар са Универзитета у Штутгарту Герхард Хиршфелд. Редослед почиње са Аустроугарском, а наставља са Немачком и Русијом. Србија је на крају.

Једини експлицитан у тврдњи да је Србија главни кривац био је Ричард Џеј Еванс. „Србија је сносила највећу одговорност за избијање Првог светског рата. Српски национализам и експанзионизам били су најдубље реметилачке силе, а српска подршка терористима 'Црне руке' била је крајње неодговорна. Аустроугарска сноси мало мању одговорност због паничне и претеране реакције на убиство наследника хабзбуршког трона“.

туре, и добре, првокласне, и оне која изазива стручно подорење.

Дајвид Блекбурн на страницама Гардијана констатује да је Други светски рат на Западу био стимуланс да се потраже његови дубљи узроци у немачкој политичкој традицији и да се из тога изродила „Фишера контроверза“, која је „за неко време постала владајуће мишљење (ортодоксија)“. Међутим, последњих година као да је веродостојно доведена у питање од историчара који упиру прстом на све учеснике осим на Берлин. „Садашњи консензус је, чини се, да нема консензуса“. Поставља се питање да ли један мали број наслова без продубљеног истраживања на непознатим изворима може да уздрма стотине, ако не и хиљаде који остају на Фишеровим позицијама, па и нешто модификованим!

Реаговања из Србије

У српској јавности различити су коментари поводом промовисања једног броја књига која су добиле оцену „ревизионистичке“, више у политичком, него стручном смислу. Усудили би се да устврдимо да је реаговање пре произашло из њихове нападне промоције у појединим срединама него што су оне некакав изузетак у стручној средини. Било је и раније књига које би заталасале струку

својим радикалним хипотезама, али ретко су оне постајале ствар глобалних медија. Аргументи са страница књига постају преко ноћи дневнополитички аргументи.

У српској средини јавила се бојазан да је посредни нека друга намера, тим пре што се баш у тим књигама на један стручно сумњив начин сва сложена прошлост узрока Првог светског рата преваљује на Србију и њен наводно „малигни национализам“. Њена целокупна историја XIX и XX века почела се тумачити у складу са политичким оценама карактера ратова на тлу Југославије 1991–1999. године.

Уз Србију се издваја Русија. „Руска мобилизација је злочин који је покренуо рат“, јер, ето, то је могао остати локални сукоб Аустроугарске и Србије. Русија је крива што тог „парију“ 1914. године није пустила низ воду. На једној страни се инсистира да више ниједан народ после сто година не би требало да буде оптерећен осећањем кривице, сви су једнако патили, сви једнако страдали, а онда се волшебном упиру прстом на две државе, две нације које су у овом тренутку ван Европске уније или тачније ван тзв. међународне заједнице. Да ли је то најва „нове политичке коректности“ за нови период хладног рата? ■

(Крај)